

TARAFE b. ABD

TARAFE b. ABD

(طرفة بن العبد)

Ebû Amr Tarafe (Amr)
b. el-Abd b. Süfyân b. Sa'd
el-Bekrî el-Vâilî
(ö. 564 [?])

Muallaka şairi.

Bahreyn'de doğdu. Asıl adı Amr olup Tarafe (tarfe "ılğın") lakabıdır. Yemâme ile Bahreyn arasında bir yere yerleşen Sa'lebe b. Bekir b. Tağlib b. Vâil kabilesinden olup şeceresi Araplar'ın büyük dedesi Adnân'a kadar çıkar. Annesi Verde bint Kâtâ-de, kardeşleri Ma'bed ile Hâlid'dir. Kız kardeşi Hirnik, dayısı Mütelemmis, amcası Murakkış el-Asgar ve babasının amcası Murakkış el-Ekber de şairdir. Yirmi altı veya yirmi yaşında öldürüldüğü için "İbnü'l-işrîn" olarak da anılır. Babasını küçük yaşta kaybeden şair amcalarının miras taksiminde annesine yaptıkları haksızlığa karşı çıkmış, onları tehdit etmekten çekinmemiş, bu münasebetle söylediği hicviye ilk şiiri olarak tanınmıştır. Tarafe, henüz küçük yaşta iken usta bir şair olan Müseyyeb b. Ales'i bir şiirinde erkek deve için dişi deve sıfatı kullandığından sonraları darbimesel haline gelen, "Erkek deve dişi deveye dönüşmüş" (istevka'l-cemel) sözüyle eleştirmiş, küçük bir çocuğun bu acı eleştirisi karşısında Müseyyeb, "Bir gün dili yüzünden öldürülür" demiştir. Tarafe, Bahreyn'de kabilesi arasında onurlu ve kendinden emin bir şekilde büyüdüğünden birini hicvetme veya eleştirmede kimseden çekinmezdi. Nitekim eniştesi Abdüamr b. Bişr ve Hîre Kralı Amr b. Hind ile onun kardeşi Hîre Kralı Kâbûs b. Münzir'i de hicvetti. İlk gençlik yıllarında kendini sefahate kaptıran Tarafe'nin hayata bakış açısından ve yakışsız davranışlarından rahatsız olan kabile mensupları ona karşı tavır aldı ve ardından kendisiyle ilişkiyi kesti. Bunun üzerine Tarafe serbest bir hayat sürebilmek için kabilesini terketti. Vatan özlemine dayanamayınca geri dönerek bir süre kardeşi Ma'bed'in devalerini güttü. Kabilesi arasında yine rahat edemeyen şair ikinci defa vatanını terkedip dayısı Mütelemmis ile birlikte Hîre Kralı Amr b. Hind'in sarayına gitti. Kral şiirlerinden çok hoşlandı ve onu nedimleri arasına aldı. Bir müddet sarayda yaşadı. Ancak kral kendisini hicveden Tarafe ile dayısı Mütelemmis'e birer mektup vererek mükâfatlandırılacakları vaadiyle Bahreyn valisine gönderdi. Mektuptan şüphelenen Mütelemmis yolda onu okutup ölüm fermanını öğ-

rendi ve mektubu Hîre nehrine atarak Dimaşk'a kaçtı. Tarafe dayısının uyarısına rağmen mektubu açmayıp Bahreyn'e götürdü; akrabası olan vali kaçması için fırsat verdimse de kaçmadı. Vali idam hükmünü uygulamayarak görevinden istifa etti. Yerine gelen yeni vali Tarafe'yi ellerini ve ayaklarını kesip toprağa gömdü. Ölümünün ardından kız kardeşi Hirnik ile dayısı Mütelemmis mersiyeler söyledi. Ölümü hakkında kaynaklarda 550 ile 569 yılları arasında değişen tarihler zikredilmektedir.

Abdülkâdir el-Bağdâdî'ye göre Tarafe, Câhiliye şairleri arasında şiir kalitesi bakımından İmruülkays'tan sonra ikinci sırada gelmektedir (Şinkitî, *el-Mu'allakâtü'l-aşr*, s. 15). İbn Kuteybe onu "kasideyi en iyi söyleyen şair" diye nitelendirmiştir. Asmaî, Tarafe'yi birinci tabaka şairlerden kabul eder. Lebîd'e, "Araplar'ın en iyi şairi kimdir?" diye sorulduğunda "şaşkın kral" (İmruülkays) demiş, "Sonra kim?" denildiğinde "yirmilik delikanlı" (Tarafe) cevabını vermiştir. Hassân'ın, "Araplar'ın en iyi şairi kimdir?" sorusuna cevabı ise "kabile olarak Hüzeyl, kaside olarak Tarafe" şeklindedir. Benzer bir soruya Cerîr'in cevabı da Tarafe olmuştur (Dürriyye el-Hatîb – Lutfi es-Sakkâl, II/8 [1402/1982], s. 150). Onun şu beyti yaygın mesel haline gelmiştir: **ستيدي لك الأيام ماكنت جاهلا / وبأنيك بالأخبار من لم تزود** (Gösterecek sana günler cahili olduğun nice şeyi / Getirecek sana haberleri azık verip görevlendirmedğin birçok kişi).

Muallakası ve Divanı. Tarafe'nin en meşhur şiiri sayılan muallakası genelde 103 beyit olarak rivayet edildiğinden diğer muallakalardan daha uzundur. Güçlü ve sağlam bir üslûba sahip bulunan şair muallakasının on beyitten oluşan nesib kısmında sevgilisinin, sonraki otuz beyitte devesinin tasvirini yapar. Daha sonra kendisinden, kabilesinden, içki meclislerinden, dilberlerden, ölümden, cimri ve cömert insan tiplerinden, amcasının oğlu Mâlik'in kendisine kötü davranışlarından ve nihayet çevikliği, atılganlığı ve yiğitliğinden bahseder. Tâhâ Hüseyin, Tarafe'nin muallakasında güçlü bir şahsiyet ve hayata açık bir bakış bulunduğunu belirtir ve onun şiirinde herhangi bir tekellüf bulunmadığını söyler (*Min Târîhi'l-edebi'l-Arabî*, I, 232). Tarafe'nin muallakasının Arapça metnini, şerhi ve Latince çevirisini ilk defa G. W. Freytag yayımlamıştır (Halle 1829). Muallaka, İbn Keysan ve Ebû Bekir İbnü'l-Enbârî tarafından şerhedilmiş, İbnü'l-Enbârî şerhini Osman Reşer neşretmiştir (İstanbul 1329/1911). Asmaî ve Ebû Ubeyde'nin rivayetlerine yapılan ilâvelerle oluşan diva-

nı 814 beyit içerir, bunlardan 103'ünü muallakası oluşturur. Divanı ilk defa Johann Jacob Reiske önemli bir giriş yazısı, Ebû Ca'fer en-Nehhâs'ın şerhi ve açıklamalı Latince tercümesiyle birlikte yayımlamıştır (Leiden 1742). Divan şerhsiz olarak da basılmıştır (Greifswald 1869). W. Ahlwardt Nâbiga ez-Zübânî, Antere, Züheyr b. Ebû Sülmâ, Alkame b. Abede ve İmruülkays'ın divanlarıyla birlikte Tarafe'nin divanını *el-İkdü's-semîn fi devâvîni's-şu'arâ'i's-sitteti'l-câhiliyyîn* başlığı altında neşretmiştir (London 1870; Lübnan 1886; Paris 1902). Divan A'lem eş-Şentemerî'nin şerhiyle de yayımlanmış (Berlin 1895), daha sonra bu şerh M. Seligsohn'un Fransızca çevirisiyle birlikte tekrar neşredilmiştir (Paris 1901). Ayrıca Ahmed b. Emîn eş-Şinkitî, İbnü's-Sikkît ve A'lem eş-Şentemerî'nin şerhlerine dayanarak ve İbnü's-Sikkît'in ter-tibini esas alarak Tarafe'nin divanını yayımlamıştır (Kazan 1909). Divanın son neşirlerinden biri Dürriyye el-Hatîb ve Lutfi es-Sakkâl'e ait olup (Dimaşk 1975) eserin bundan başka pek çok baskısı bulunmaktadır (A'lem eş-Şentemerî, Giriş, s. a-c; Sezgin, II, 18).

BİBLİYOGRAFYA :

*Yedi Askı: el-Mu'allakâtü's-seb' (nşr. ve trc. Şerefeddin Yaltkaya), İstanbul 1985, s. 31-50; İbn Kuteybe, eş-Şi'r ve's-şu'arâ', Beyrut 1964, s. 117-126; A'lem eş-Şentemerî, Divânü Tarafe b. el-Abd Şerhu'l-A'lem eş-Şentemerî (nşr. Dürriyye el-Hatîb – Lutfi es-Sakkâl), Dimaşk 1975, tür.yer.; Ahmed b. Emîn eş-Şinkitî, el-Mu'allakâtü'l-aşr ve ahbârü şu'arâ'ihâ, [baskı yeri ve tarihi yok] (Dârü'n-nasr li't-tibâa ve'n-neşr), s. 15-19; Mustafa el-Galâyîni, Ricâlü'l-Mu'allakâti'l-aşr, Beyrut 1331/1913, s. 100-125; Brockelmann, GAL, I, 14 vd.; Suppl., I, 45 vd.; Abdülvehhâb es-Sâbûni, Şu'arâ' ve devâvîn, Beyrut, ts. (Mektebetü dâri's-şark), s. 17-20; M. Ali el-Hâşimî, Tarafe b. el-Abd hayâtühü ve şî'rüh, Beyrut 1980; a.m.f., "eş-Şâ'ir ibnü'l-işrîn Tarafe b. el-Abd", *Mecelletü külliyyeti'l-lugati'l-Arabiyye*, IX, Riyad 1979, s. 463-491; Tâhâ Hüseyin, *Min Târîhi'l-edebi'l-Arabî*, Beyrut 1981, I, 230-235; Sezgin, GAS (Ar.), II, 14-19; Affî Abdurrahman, *Mu'cemü's-şu'arâ'*, Beyrut 1403/1983, s. 180-181; Abdülcebbâr Abdurrahman, *Zehâ'irü't-türâsi'l-Arabiyyi'l-İslâmî*, [baskı yeri yok] 1403/1983, II, 662; Blachère, *Târîhu'l-edeb*, s. 325-326; Hasan Ca'fer Nüreddin, *Tarafe b. el-Abd sîretühü ve şî'rüh*, Beyrut 1990, tür.yer.; Ali İbrâhim Ebû Zeyd, *Tarafe b. el-Abd şâ'irü'l-Bahreyn fi'l-Câhiliyye*, Beyrut 1993; Sa'dî ed-Dinâvî, *Şerhu Divâni Tarafe b. el-Abd*, Beyrut 1994; Hüseyin b. Kâsım b. M. en-Nuaymî – Hamza b. Hüseyin b. Kâsım en-Nuaymî, *İstidrâkât 'alâ Târîhi't-türâsi'l-Arabî*, Cidde 1422, VII, 30-31; Dürriyye el-Hatîb – Lutfi es-Sakkâl, "Tarafe b. el-Abd eş-şâ'irü'l-katîl", *et-Türâşü'l-Arabî*, II/8, Dimaşk 1402/1982, s. 147-156; Nihad M. Çetin, "Tarafa", *İA*, XI, 765-768; J. E. Montgomery, "Tarafa", *EP*² (İng.), X, 219-220.*

EMRULLAH İŞLER